

ANNELERİN NİNNİLERİ KULLANMA DURUMLARININ İNCELENMESİ*

Emine ARSLAN KILIÇOĞLU¹
Neriman ARAL²
Burçin AYSU³
Figen GÜRİSOY⁴

Öz

Ninniler, tarihsel süreçte anne ile bebek arasındaki sözlü iletişimin ilk örneği olan anonim halk müziği ürünleridir. Ninnilerin, söylenmesi kolay, basit bir söyleme sahip olmaları nedeniyle duygu ve düşüncelerin ifade edilmesini kolaylaştırdığı, bebeklerin gelişimi ve kültürel bağlamda etkileri olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, annelerin ninnileri kullanma durumlarının çocuk gelişimi ve kültürel bağlamda incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya Konya ilinde ikamet eden en az iki çocuğu bulunan ve gönüllü olarak katılım gösteren 30 anne dahil edilmiştir. Ninni kullanımının çocuk gelişimi ve kültürel bağlamda incelenmesi için araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu uzman görüşü doğrultusunda son şekli verildikten sonra annelerle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen annelerle yapılan görüşme sonuçları analiz edilerek temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Alt temalarda yer alan katılımcı kodları belirlenmiş, belirlenen her bir alt temaya ilişkin görüş bildiren katılımcılara ait yüzdeler verilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde Maxqda nitel veri analiz programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda annelerin ninniye çeşitli şekillerde tanımladıkları görülmüştür. Bununla beraber anneler, ninnilerin anne ve çocuk arasında güvenli bağlanmaya katkısının olduğunu, çocuklarını sakinleştirdiğini, duygusal ve zihinsel gelişimi desteklediğini, uykuya geçişi kolaylaştırdığını, kültürel aktarımın gerçekleşmesine katkısının olduğunu, ninnileri çoğunlukla kendi annesinden öğrendiğini belirtmişlerdir. Anneler, çocuklarına ninni seçerken sözcüklerin anlamlarına, çocuğa göre olup olmadığına, çocuğuna duygusal ve ruhsal olarak iyi gelmesine, çocuğunun yaşına uygun olup olmamasına dikkat ettikleri, ninni söylerken ise ses tonunun duruma göre değiştiğini, ninninin ritmine dikkat ettiğini ve anıları hatırladığını ifade etmiştir. Anneler ninnileri uykuya hazırlıkta, çocuğundaki saldırganlığı kontrol etmek ve sevgisini göstermek istediğinde söylediğini ifade etmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda çocukların sağlığı ve gelişiminde etkin rol oynayan çocuk gelişimcilerin gerek ailelere verdikleri doğum öncesi veya doğum sonrası danışmanlıklarda gerekse müdahale programlarında ninnilere daha fazla yer vermesi, annelerin bu konuda bilgilendirilmesi, ninni söylemenin uzun dönemli etkisine yönelik çalışmaların yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Anne, Çocuk Gelişimi, Ninni, Kültür

* Bu çalışmanın özeti, 29-31 Ekim 2021 tarihli Saybilder Congress Days kapsamında gerçekleştirilen 14. Uluslararası Güncel Araştırmalarla Sosyal Bilimler Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹Öğr. Gör., KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, E-posta: emine.arslan@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8319-2404

²Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, E-posta: aralneriman@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9266-938X

³Dr. Öğr. Üyesi., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, E-posta: burcinaysuu@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3881-191X

⁴Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, E-posta: gursoyf@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6199-4024

ARSLAN KILIÇOĞLU, E., ARAL, N., AYSU, B., GÜRİSOY, F.(2022). Annelerin Ninnileri Kullanma Durumlarının İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 22 (57), 775-795. DOI:10.21560/spcd.vi.1029352

EXAMINATION OF MOTHERS' USE OF LULLABY

Abstract

Lullabies are anonymous folk music products that are the first example of verbal communication between mother and baby in the historical process. The mother can express her feelings and thoughts to her baby through lullabies. Lullabies make it easier to express feelings and thoughts because they have an easy to say and simple discourse. It is thought that lullabies have effects on the development of babies and in the cultural context. The aim of this study is to examine the mothers' use of lullaby within the context of child development and culture. The study group was determined via snowball sampling method. 30 mothers, who resided in Konya province, had at least two children and were volunteers to participate in the study, were included in the study. In order to examine the use of lullaby within the context of child development and culture, the face-to-face interviews were carried out with mothers by using semi-structured interview forms, which were developed by the researchers and were finalized in accordance with the expert's views. Also, with the aim of determining the lullabies used by the mothers, the mothers were asked to sing the lullaby they used most frequently and they were recorded using a tape recorder. maxqda qualitative data analysis program was used for the data evaluation. As a result of the research, it was seen that mothers defined lullaby in various ways. However, mothers stated that lullabies contribute to a secure attachment between mother and child, calm their children, support emotional and mental development, facilitate the transition to sleep, contribute to the realization of cultural transfer, and they mostly learn lullabies from their own mother. The mothers stated that when choosing a lullaby for their children, they pay attention to the meaning of the words, whether it is suitable for the child, whether it is emotionally and spiritually good for the child, whether it is suitable for the age of the child. Mothers stated that they sing lullabies in preparation for sleep, when they want to control aggression in their child and show their love. In line with the findings obtained from the research, child developmentalists who play an active role in the health and development of children should include lullabies more in their prenatal and postnatal counseling and intervention programs, informing mothers about this issue and encouraging them to sing lullabies at the regional level for the long-term effect of singing lullabies. It is recommended to identify the use of lullabies and to conduct more interdisciplinary research on lullabies and child development.

Key Words : *Mother, Child Development, Lullaby, Culture*

GİRİŞ

Manzum ve Mensur sözlerden oluşan, edebi yönü güçlü olan, çocukların büyütülmesinde aktif olarak kullanılan ninniler, sıklıkla bebeklerin uyutulması ve sakinleştirilmesi için söylenen ezgilerdir. Ninniler söylenirken, anneler bebeğinin o anda ya da gelecekte olmasını istediği hayallerini bebeği ile paylaşmaktadır. Ninniler, annelerin bebekleriyle aralarındaki bağı güçlendiren ve annelerin duygularını aktaran doğaçlamaları içermektedir. Bu doğaçlama kültürü ile ninniler, her toplumda, her insan için farklı olarak ifade edilebilir, (Gelişli ve Yazıcı, 2016). Ninniler, tarihsel süreçte anne ile bebek arasındaki sözlü iletişimin ilk örneği olan anonim halk müziği ürünleridir. Anne ninni aracılığı ile bebeğine olan duygu ve düşüncelerini ifade edebilir (Coşkun, 2013) aynı zamanda, ninni söylerken kendini dinlendirir ve annelik rolü nedeniyle yaşadığı zorluklarla başa çıkabilmek için kendini iyi hissedebilir (Karaca ve Öngün, 2017).

Zaman içerisinde ninnilerle ilgili araştırmalar arttıkça, ninnilerin bebek ve çocuk eğitimi için söylendiği ifade edilmiştir. Ninniler, erken çocukluk döneminde bilişsel, dil ve sosyal gelişim sürecine de önemli katkılar sağlamaktadır (Güneş, 2010). Ninniler bebekle anne/bakımveren kişi arasındaki temel güven duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır. Temel güven duygusunun gelişmesinde bebeğin sürekli huzurlu olması, daha rahat uykuya geçmesi, annesini/bakım veren kişiyi yanında hissetme önemlidir. Rahat uyuyan huzurlu bebeğin gelişiminde ninniler, bebeğin dil, düşünce, müzik/ritim, sosyal ve kişilik gelişimlerine sağladığı katkı ile bebeğin ilk bebek ve öğretmen deneyimini sağlayan ezgiler olarak kabul edilmektedir (Gelişli ve Yazıcı, 2016).

Bebek annesinin sesini sözlerini dinleyerek öğrenme, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmeye başlar. Dinleme, alıcı dil ve ifade edici dil gelişiminin gerçekleşmesi ile ortaya çıkmaktadır. Annelerin bebeklerine söyledikleri ninniler dinleme becerisini gerçekleştiren önemli uygulamalardan biri olup dinleme öğrenmede önemli rol oynamaktadır (Güneş, 2010). Bebeklerin gebeliğin son üç ayında anne sesini duyabildikleri, gebeliğin 28. haftası itibariyle anne sesine tutarlı yanıtlar ve akustik uyaranlar verdikleri (Querleu ve ark., 1988), yaklaşık 20. haftada, amniyon sıvısındaki seslere yanıt verebildikleri gözlenmiştir (Sohmer ve ark., 2001).

Gebelik döneminde anne sesine karşı başlayan duyarlılık doğum sonrasında da devam etmektedir. Anne sesinin etkin kullanıldığı ninniler aracılığı ile bebekler ana dillerini öğrenmeye ve kültürünü tanımaya başlamaktadır (Toker, 2011). Bu nedenle toplumların değerlerini, kurallarını, duygularını yansıtan ninnilerin toplumlar üzerinde önemli bir kültürel aktarım görevi söz konusudur. Bu yönüyle gelecek nesillere kültürün aktarılmasında önemli bir aracı olarak kabul edilmektedir. Toplumlarda kadınların rolleri gereği etkili kültür taşıyıcıları olarak görülmesi ninnilerin kültürel aktarım aracı olmasını da sağlamıştır (Kırcı Uğurlu, 2014).

Ninnilerin içinde barındırdıkları kültürel değerler annelerin bebeklerine söyledikleri ninniler aracılığı ile aktarılmakta, bu şekilde ifade edilmek istenen değerlerin sürekliliği sağlanmaktadır. Ninniler aracılığı ile bebekte kazandırılan bu değerler bireylerin tüm yaşamını etkilemektedir. Kuşaktan kuşağa ninni söyleme geleneğinin sürdürülmesinde ninni dinletme geleneğine dönüştürülme süreci “kültürel işlev” olarak adlandırılmaktadır. Buna ek olarak, eğitsel işlev boyutunda ise ninniler, bebeklerin müzik kulağının ve zevkinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Böylelikle bebekler kaliteli müzik ve çok yönlü eğitim sürecinde doğdukları andan itibaren beslenmektedir (Akyol, 2014). Ninnilerdeki müziğin öncelikli işlevi, duygusal etkisinin olması ya da karşıdaki kişide duygusal anlamları çağrıştırmasıdır. Her toplumun ninni bestelerinde duygusal bir anlam ifade edilmektedir. Anne seslerinin duygusal bir tını ile melodiye dönüşümü, çocuğun duygusal alıcı merkezlerini harekete geçirirken aynı zamanda onu etkilemektedir (Karakaya, 2004).

Ninniler çocukluk şarkılarının ayrılmaz bir parçası olmasına rağmen çocuklar ninni söylememekte, ninnilerin doğrudan alıcısı olmaktadır. Ninnileri bu yönü ile anlamak, halk kültürü konusunda yapılmış ve günümüzde de yapılmakta olan disiplinlerarası çalışmaların zenginleşmesine yardımcı olmaktadır. Ancak geleneksel ninni söyleme, toplumdaki sosyal değişim nedeniyle azalmaktadır (Esteve-Faubel ve ark., 2014). Anneler genellikle ninni söylemenin birçok yararı olduğunu bildiklerini ifade ederler. Buna rağmen, her annenin ninni söylemeyi tercih etmediği de görülmektedir (Türkmen ve Arslan, 2016). Bu da ninni kültürünün korunması, anlaşılması ve gelecek nesillere aktarılması amacıyla daha fazla araştırma ve yenilik

yapma arzusunun teşvik etmektedir (Esteve-Faubel ve ark., 2014). Vicente ve arkadaşları (2020) ninnilerin önemine değinerek ninnilerle ilgili daha fazla derinlemesine çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Hem kültürel aktarımın belirlenmesi hem de ninnilerin çocuk gelişimi üzerindeki etkisine dikkat çekmek amacıyla annelerin ninni kullanma durumlarının derinlemesine araştırılması önemli görülmüştür. Bu düşünceden hareketle araştırmada, annelerin ninnileri kullanma durumlarının çocuk gelişimi ve kültürel bağlamdaki etkileri ile ilgili görüşlerini incelemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Annelerin ninnileri söyleme durumlarının çocuk gelişimi ve kültürel bağlamdaki etkileri ile ilgili görüşlerini incelemek amacıyla yapılan araştırmanın yöntemi aşağıda açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Annelerin ninni söyleme durumlarının çocuk gelişimi ve kültürel bağlamdaki etkileri ile ilgili görüşlerini derinlemesine inceleyebilmek amacıyla araştırmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacının bir durumu, olayı, eylemi, süreci ya da bir veya daha fazla bireyi derinlemesine analiz ettiği bir araştırma, durum çalışması desenidir (Creswell, 2013).

Çalışma Grubu

Çalışma Konya il merkezinde yaşayan annelerle yürütülmüştür. Çalışma grubu, amaçlı örneklem yöntemlerinden kartopu örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Kartopu örnekleme çalışmasında önce çalışma grubuna ait bireylerden birisi ile görüşülmekte, görüşme yapılan bireyin yardımıyla ikinci bireye, ikinci bireyin yardımıyla üçüncü bireye ulaşılmaktadır. Çalışmada bu şekilde ilerleme sürerken, çalışma grubu bir kartopunun büyümesi gibi örneklem büyüklüğü artmaktadır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Kartopu örnekleme yöntemi ile belirlenen çalışmaya, gönüllü olan, normal gelişim gösteren en az bir altı aylık bir çocuğa sahip 30 anne dahil edilmiştir. Annelerin %13'ünün ilkököl, %34'ünün ortaokul, %27'sinin lise, %26'sinin ise ön lisans ve lisans mezunu olduğu; %10'unun 29 yaş ve altında, %39,9'unun 30-40 yaş, %49,9'unun 41 yaş ve üstünde olduğu; %10'unun tek, %37'sinin iki, %33'ünün üç, %20'sinin ise dört çocuğa sahip

olduğu; %83'ünün çalışmadığı, %17'sinin çalıştığı; çalışan annelerin öğretmen (2), insan kaynakları çalışanı (2), muhasebeci (1), kuran kursu eğitmeni (1), kamu görevlisi (1), hemşire (1) olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Çalışma da veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Form iki bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde annelerin yaşına, öğrenim durumuna, çocuk sayısına, çalışma durumuna ve mesleğine ait bilgileri elde etmek için hazırlanan sorular yer almaktadır. Formun ikinci bölümünde ise alan literatürü taranarak hazırlanan, annelerin ninnileri kullanma durumlarının çocuk gelişimi ve kültürel bağlamdaki etkileri ile ilgili görüşlerinin alınmasına yönelik dokuz soru ("Ninni denildiğinde aklınıza ne geliyor?", "Çocuğunuza hangi durumlarda ninni söylersiniz?", "Çocuğunuza ninni söyleme nedenlerinizi açıklayabilir misiniz?", "Bilddiğiniz ninnilerin isimleri ve konusu nelerdir?", "Söylediğiniz ninnileri nereden veya kimden öğrendiniz?", "Ninnilerin çocuk gelişimine olan etkisi hakkında neler söylemek istersiniz?", "Ninni söylemenizin çocuğunuz üzerinde ne tür etkisi oluyor?", "Ninni söylediğinizde çocuğunuzda ne gibi değişiklikler oluyor?", "Çocuğunuza söylediğiniz ninnileri seçerken ve söylerken nelere dikkat edersiniz?") bulunmaktadır. Hazırlanan form, uzman görüşleri ve en az bir bebeğini büyütmüş bir anne ile yapılan pilot uygulama doğrultusunda son şekli verildikten sonra çalışma grubundaki annelere uygulanmıştır. Veriler, 25.02.2021-20.05.2021 tarihleri aralığında toplanmış, annelerden izin alınarak görüşme kaydedilmiş, daha sonra kayıtlar yazılı dokümana çevrilmiştir. Görüşmeler 35 dakika ile 45 dakika arasında sürmüştür. Gerekliğinde sorular, içeriği değiştirilmeden farklı şekillerde yeniden sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz ile annelerin görüşlerinin analiz edilebilmesi için kayıtların yazılı dokümanlara dönüştürülmesi ve temaların belirlenmesi gerekmektedir. Annelerle yapılan görüşmeler altmış sayfalık yazılı dokümana çevrilmiş, annelerin ninnileri kullanma tercihlerinde çocuk gelişimi ve kültürel bağlamdaki etkileri ile ilgili görüşleri uzman görüşleri doğrultusunda; "Anne

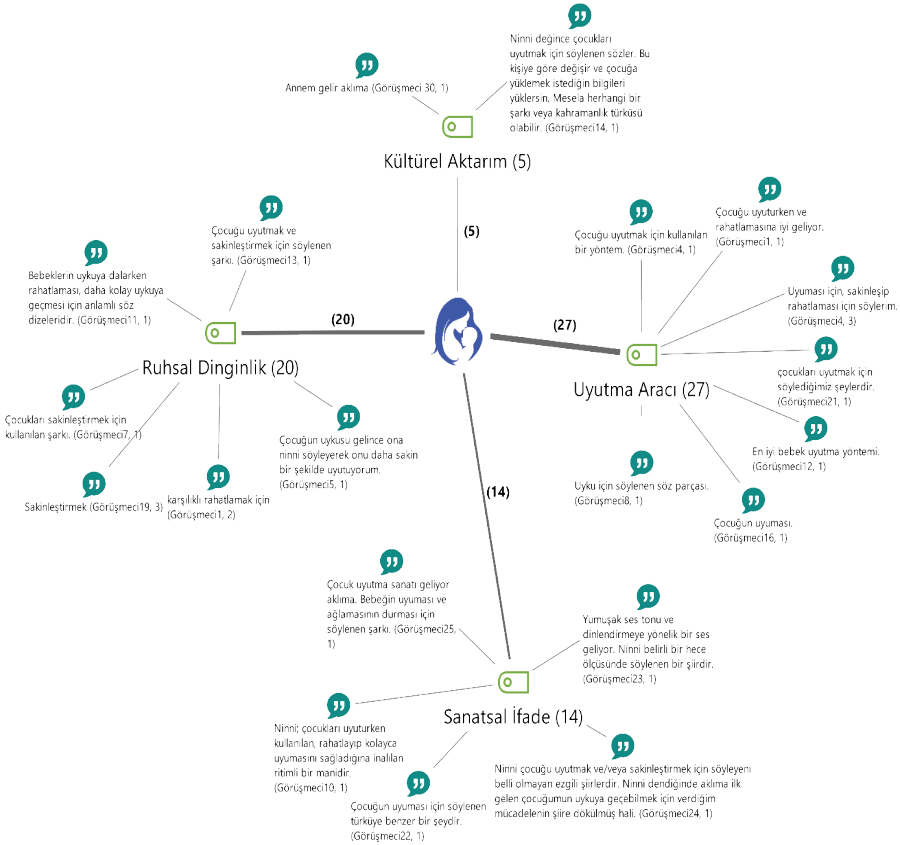
için ninni”, “Çocuk üzerindeki etki”, “Annelerin ninniye öğrenme yolu”, “Ninni seçimleri”, “Ninni seçme kriterleri”, “Ninni zamanı” şeklinde temalara ayrılmıştır. Görüşmeler sonucu elde edilen veriler yapılaş sırasına göre N1, N2, N3, N30 şeklinde numaralandırılarak kodlanmıştır.

Verilerin çözümlenmesi için, MAXQDA programı kullanılmış, annelerin ifade ettikleri yanıtlar kategorik olarak değerlendirilmiştir. Benzer veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla üç uzmanın çözümlenmeleri dikkate alınmıştır. Ortak noktalar belirlendikten sonra (Yıldırım ve Şimşek, 2013), çalışmada annelerin görüşlerini etkili bir biçimde ifade etmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir.

BULGULAR

Annelerin ninnileri kullanma durumlarının çocuk gelişimi ve kültürel bağlamdaki etkilerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgular temalar doğrultusunda aşağıda sunulmuştur.

Anne İçin Ninni

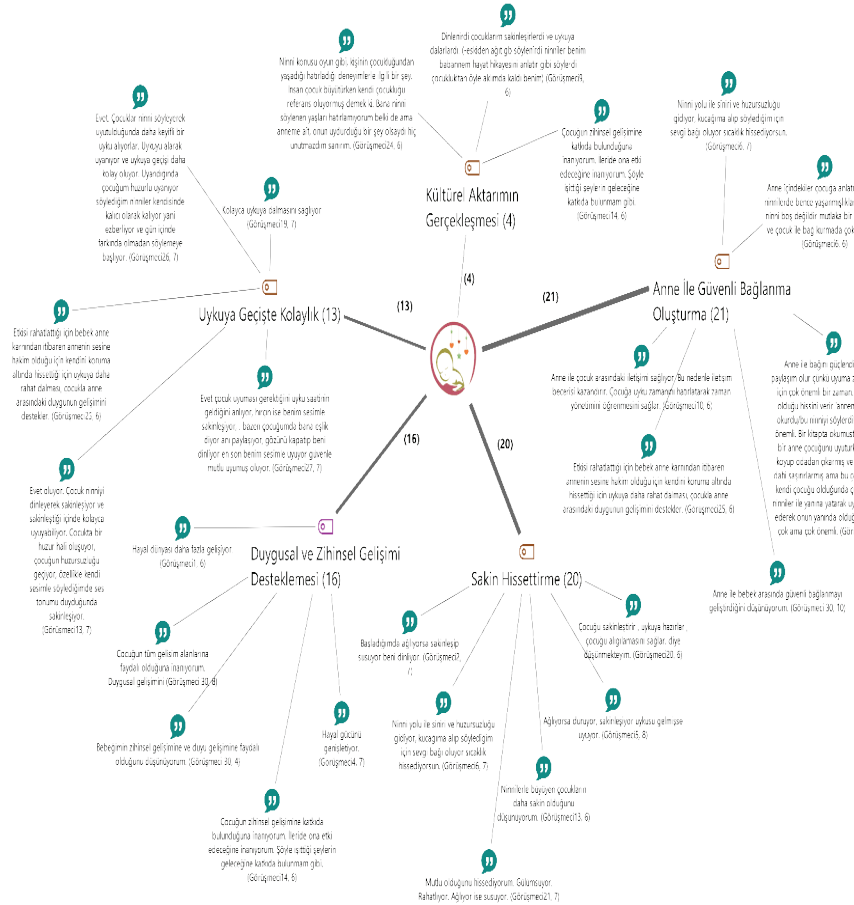

Şekil 1. Anneler İçin Ninninin Anlamı Hakkındaki Görüşleri

Çalışmaya katılan anneler için nininin uyutma aracı (27), ruhsal dinginlik (20), sanatsal ifade (14), kültürel aktarım (5) kategorilerinde toplandığı, annelerden N25, “Çocuk uyutma sanatı geliyor aklıma. Bebeğin uyuması ve ağlamasının durması için söylenen şarkı”, N27, “en iyi bebek uyutma yöntemi”, N14, “Ninni değince çocukları uyutmak için söylenen sözler. Bu kişiye göre

değişir ve çocuğa yüklemek istediğin bilgileri yüklersin. Mesela herhangi bir şarkı veya kahramanlık türküsü olabilir”. N30, “annem gelir aklıma” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Çocuk Üzerindeki Etki

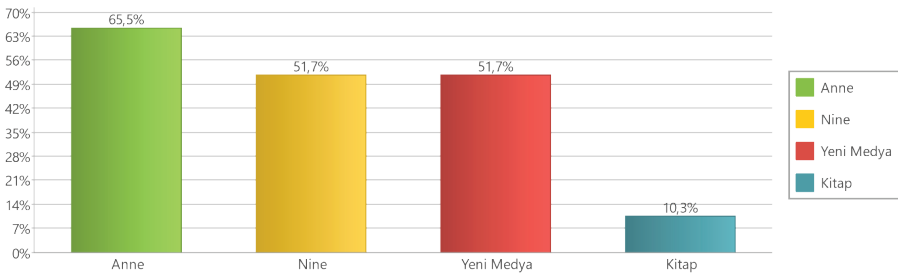

Şekil 2. Annelerin Ninnilerin Çocuk Gelişimine Etkisi Hakkında Görüşleri

Araştırmaya dahil edilen annelerin 21’i ninnilerin anne ve çocuk arasında güvenli bağlanmaya katkısının olduğunu, 20’si çocuklarını sakinleştirdiğini, 16’sı duygusal ve zihinsel gelişimi desteklediğini, 13’ü uykuya geçişini kolaylaştırdığını, 4’ü ise kültürel aktarımın gerçekleşmesine katkısının olduğunu belirtmiştir. Annelerden N24 “bebekten sakinleşir ve dinlenirdi.

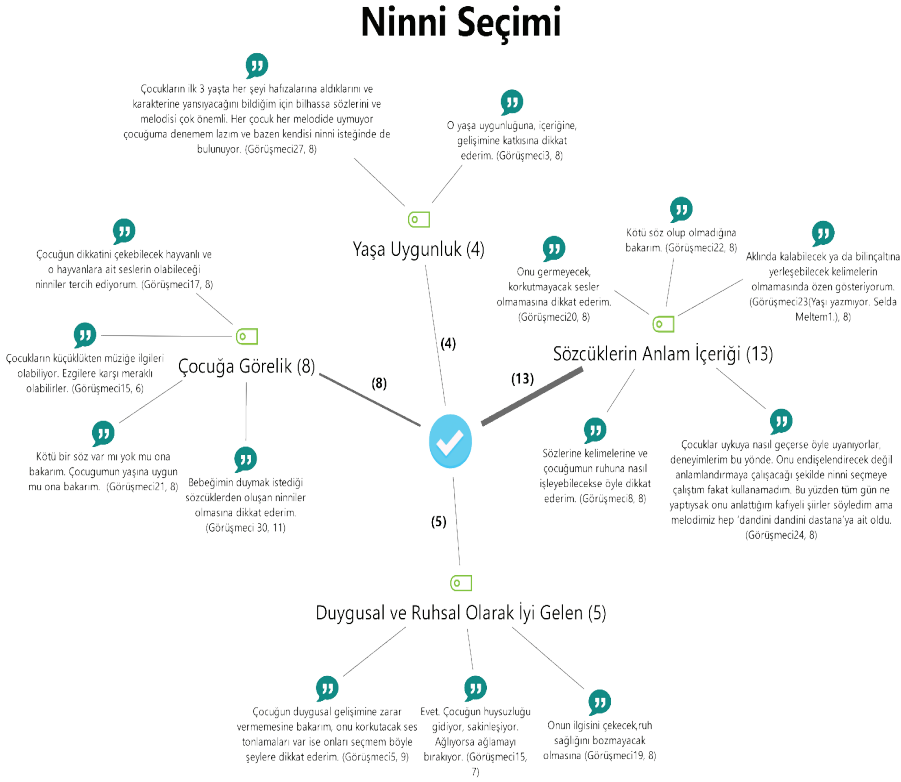
Sesim o zaman güzel geliyordu herhalde. Fakat büyüdükçe “ninni söyleme tekerleme söyle” demeye başladı. Sadece uyuturken değil, oyun oynarken de söylüyorum”, N27 “Evet çocuk uyuması gerektiğini uyku saatinin geldiğini anlıyor, hırçın ise benim sesimle sakinleşiyor, bazen çocuğumda bana eşlik diyor anı paylaşıyor, gözünü kapatıp beni dinliyor en son benim sesimle uyuyor güvenle mutlu uyumuş oluyor. Anne ile bağına güçlendirir. Bir anı paylaşım olur, çünkü uyuma zamanı bu bağ için çok önemli bir zaman. Aileye sahip olduğu hissini verir ‘annem bana bunu okurdu/bu ninniyi söylerdi! demesi çok önemli. Bir kitapta okumuştum Amerikalı bir anne çocuğunu uyuturken yatağına koyup odadan çıkarmış ve eve gelenler dahi şaşırırlarmış, ama bu çocuk büyüyüp kendi çocuğu olduğunda çocuğunu hep ninniler ile yanına yatarak uyutmuş. Temas ederek onun yanında olduğu göstermek çok ama çok önemli”. N4 “Hayal gücünü genişletiyor. N30, “anne ile bebek arasındaki bağlanmayı güçlendirdiğini düşünüyorum” şeklinde görüş bildirmiştir.

Ninni Öğrenme Yolu

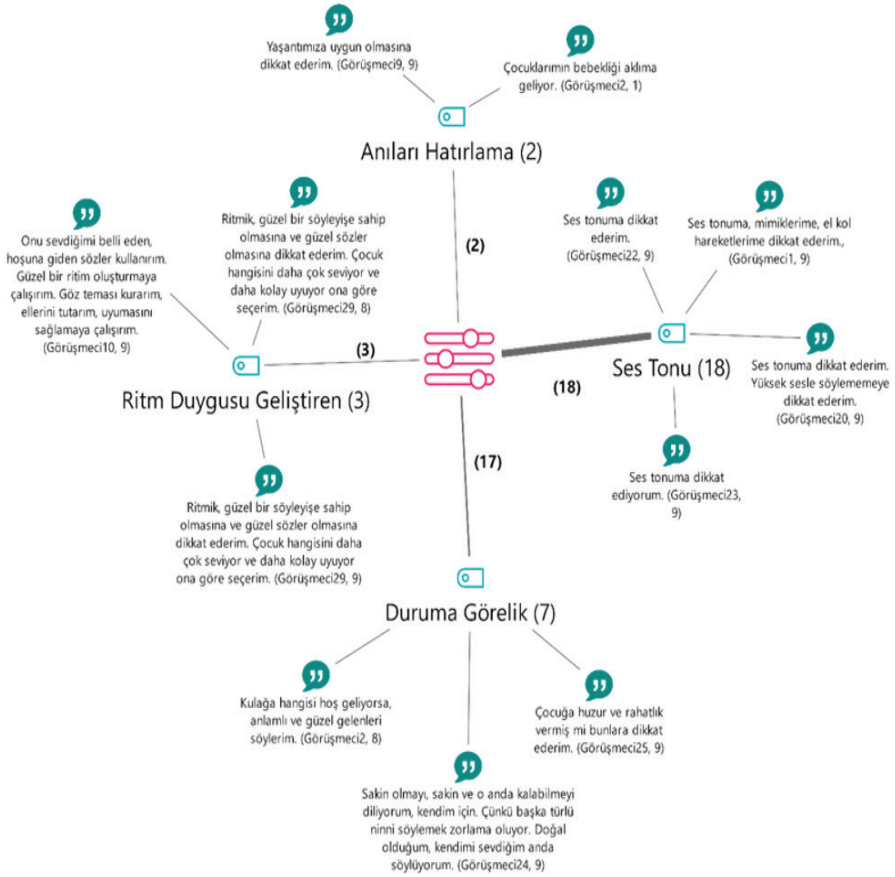
Şekil 3. Annelerin Ninnileri Nereden Öğrendikleri Hakkındaki Görüşleri

Annelerin %65’inin ninnileri annesinden, %51,7’inin ninesinden, %51,7’inin medyadan öğrendiğini %10,3’ünün ise kitaplardan öğrendiğini bildirmiştir. Annelerden N10 “Büyüklerimden duyduklarıma kendi sözlerimi de ekleyerek söylüyorum. Özellikle tamamını öğrenip de söylediğim bir ninni yok”, N1 “Babaanne, televizyon”, N12 “Dandiniyi annemden diğerlerini de internetten öğrendim” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Şekil 4. Annelerin Ninni Seçerken Dikkat Ettikleri Şeyler Hakkındaki Görüşleri

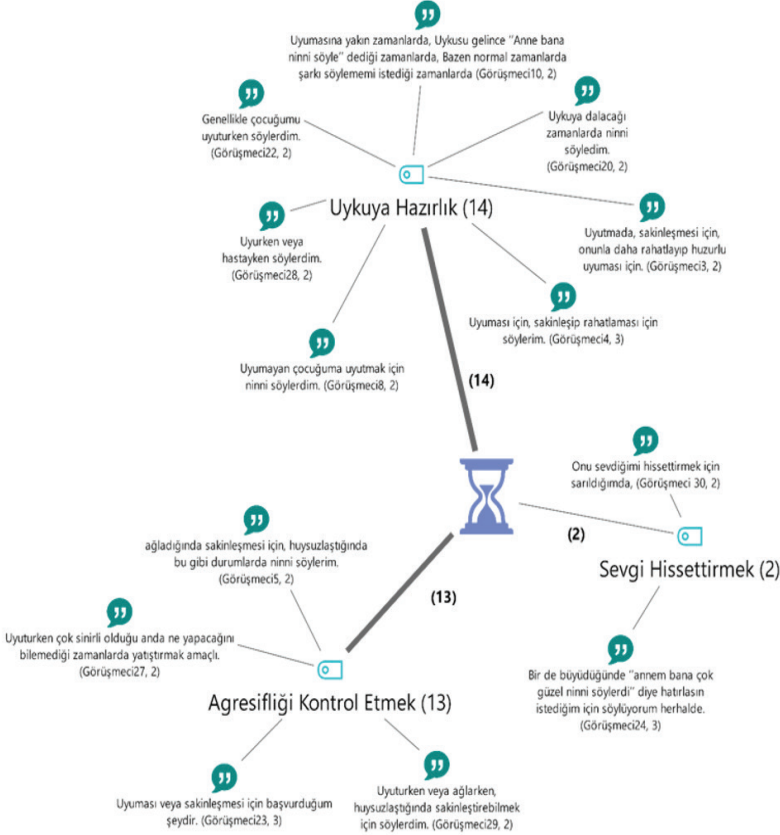
Annelerin 13'ü sözcüklerin anlamlarına, 8'i çocuğa göre olup olmadığına, 5'i çocuğuna duygusal ve ruhsal olarak iyi gelmesine, 4'ü ise çocuğunun yaşına uygun olup olmamasına dikkat ettikleri yönünde görüş bildirmiştir. Annelerden N24 "Çocuklar uykuya nasıl geçerse öyle uyanıyorlar, deneyimlerim bu yönde. Onu endişelendirecek değil anlamlandırmaya çalışacağı şekilde ninni seçmeye çalıştım, fakat kullanamadım. Bu yüzden tüm gün ne yaptysak onu anlattığım kafiyeli şiirler söyledim ama melodimiz hep 'dandini dandini dastana'ya ait oldu", N27 "Çocukların ilk üç yaşta her şeyi hafızalarına aldıklarını ve karakterine yansıtacağını bildiğim için bilhassa sözlerini ve melodisi çok önemli. Her çocuk her melodide uyumuyor çocuğuma denemem lazım ve bazen kendisi ninni isteğinde de bulunuyor" şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Şekil 5. Annelerin Ninni Söylerken Dikkat Ettikleri Şeyler Hakkındaki Görüşleri

Annelerin 18'i ses tonuna dikkat ettiğini, 7'si duruma göre değiştiğini, 3'ü ninninin ritmine dikkat ettiğini belirtirken, ikisi ise ninnilerin anıları hatırladığını ifade etmiştir. Annelerden N10 "Söylediklerimin anlaşılır olmasına dikkat ederim. Güzel sözler barındırmasına dikkat ederim. Onu sevdiğimi belli eden, hoşuna giden sözler kullanırım. Güzel bir ritim oluşturmaya çalışırım. Göz teması kurarım, ellerini tutarım, uyumasını sağlamaya çalışırım", N1 "Yaşına göre uyumuna bakarım. Ses tonuma, mimiklerime, el kol hareketlerime dikkat ederim" şeklinde görüş bildirmiştir.

Ninni Zamanı

Şekil 6. Annelerin Hangi Durumlarda Ninni Söylediğine İlişkin Görüşleri

Annelerin 14'ü uykuya hazırlıkta, 13'ü çocuğundaki saldırganlığı kontrol etmek istediğinde, 2'si ise sevgisini göstermek istediğinde ninni söylediğini ifade etmiştir. Annelerden N24 "Bazen öyle anlar oluyor ki insan kendi çocuğunu nasıl sakinleştireceğini, ne yapacağını bilemiyor. Böyle durumlarda anlamlı veya anlamsız, bilinen ve bilinmeyen her şiiri ezgili bir biçimde söylüyor. En azından ben öyle yapıyorum. Bir de büyüdüğünde "annem bana çok güzel ninni söylerdi" diye hatırlasın istediğim için söylüyorum herhalde", N28 "Uyurken veya hastayken söylerdim", N27 "Uyuturken çok sinirli olduğu anda ne yapacağını bilemediği zamanlarda yatıştırmak amaçlı" şeklinde görüş bildirmiştir.

Şekil 7. Görüşme İçeriklerine Ait Kelime Bulutu

Kelime bulutu analizi veri toplanan tüm görüşmecilerin yanıtları dahil edilerek oluşturulmuştur. Bu sayede durum çalışmasının doğası gereği yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile yanıt veren her bir annenin görüşlerine yer verilmiştir. Anneler tarafından görüşmelerde en sık tekrarlanan “ninni, dikkat ve dandini” kelimeleridir. Bu kelimeleri “büyüsün, ses, dastana, uyutmak” kelimelerinin izlediği görülmektedir. Kelimelerin sık kullanılma durumları incelendiğinde, annelerin çocuk gelişimi ve kültürel bağlamda “dandini dandini dastana” ninnisine odaklandıkları, ninnileri bebeklerinin uykuya daha rahat geçiş yapabilmeleri için uykuya odaklanma sürecini kolaylaştırıcı bir araç olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

TARTIŞMA

Annelerin ninnileri söyleme durumlarına yönelik görüşlerini incelemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin ninileri uyutma aracı, ruhsal dinginlik, sanatsal ifade, kültürel aktarım amacıyla kullandıkları belirlenmiştir. Verilen cevaplardan yola çıkılarak annelerin ninnileri bir çok boyutu ile ele aldıkları ve farklı tanımlamalara yer verdikleri söylenebilir. Bu durumda da ninnilerin bir anne için çocuğunu uykuya hazırlamaktan daha çok şey ifade ettiğinin bir göstergesi olabilir. Türkmen ve Arslan (2016) çalışmasında annelerin

%88,3'ü ninni söylediğini belirtmiştir. Yaygın olarak kullanılan ninni, bir yetişkin tarafından, neredeyse sadece kadınlar tarafından söylenen, doğrudan, kısa ve özlü bir mesaj ileten, kelimelerin, müziğin, hareketin ve ritmin bir araya getirildiği ve çoğu zaman amacı bebeği uyutmak olan bir şarkı olarak tanımlanmaktadır. Ninni, tüm kültürlerde çocukları uyutmak için çoğunlukla sadece anneler tarafından söylenen bir şarkı veya türkü olmasına rağmen (Esteve-Faubel ve ark., 2014), geçmişi ve günü geleceğe taşıyan ve genellikle annelerin iç dünyasını ve içinde olunan toplumun genel görüntüsünü de vermekte, bütün bir hayatın içine sığmaktadır (Kırcı Uğurlu, 2014). Bunun yanında müzikal, edebi, antropolojik, sosyolojik, psikolojik ve eğitsel konuları da içermektedir (Esteve-Faubel ve ark., 2014). Ninniler genellikle türküler şeklinde olup genellikle dörtlükler halinde söylenmekte, ancak çeşitli başka formları da bulunmaktadır. Genellikle ninnilerde kafiyede bir ahenk ve dize sonunda sesin tekrarı vardır (Pathak ve Mishra, 2017).

Çocukların doğumdan itibaren müzikal olarak beslenmeleri önemli olup çocuklara yönelik şarkılar ve özellikle ninniler bir çocuğun maruz kaldığı en eski müzik ve kültürel bilgi temellerinden bazılarını oluşturmaktadır (Pathak ve Mishra, 2017). Bu nedenle bu araştırmada annelerin bakış açısıyla ninnilerin çocukların gelişimleri üzerindeki etkisine yönelik görüşleri de önemli görülmektedir. Bu kapsamda araştırmaya dahil edilen annelere ninnilerin çocuk gelişimine etkisi sorulduğunda; annelerin ninnilerin anne ve çocuk arasında güvenli bağlanmaya katkısının olduğunu, çocuklarını sakinleştirdiğini, duygusal ve zihinsel gelişimi desteklediğini, uykuya geçişi kolaylaştırdığını, kültürel aktarımın gerçekleşmesine katkısının olduğunu belirttikleri görülmüştür. Annelerin bu görüşlerinden yola çıkılarak annelerin, ninnilerin uykuya geçişi kolaylaştırmanın yanında çocukları üzerindeki gelişimsel etkilerinin de farkında oldukları söylenebilir. Ntuli (2013) tarafından yapılan araştırmanın sonucunun da bu görüşü desteklediği görülmektedir. Eski Zulu toplumlarında, ninnilerin sadece bir çocuğu uyutmak için kullanılmadığını, aynı zamanda çocuğun yetiştirilmesi, sosyalleşmesi ve gelişiminde önemli rollere de sahip olduğunu vurgulamaktadır. Türkmen ve Arslan (2016) araştırmasında annelerin çoğunluğunun ninnilerin çocukların ruh sağlığını olumlu yönde etkilerken (%86,9) ve erken konuşmasında olumlu etkilediğini (%83,4) belirtirken, %87,6'sının ninnilerin çocukları

yatıştırırken uykuya hazırladığını, %70,3'ü uyku öncesi çocuğun kendini daha iyi hissederken, %60,0'nın dil gelişimini hızlandırdığı saptanmıştır. Pathak ve Mishra (2017) ise ninnilerin, gelişmekte olan bir çocuğun zihninde ve ailevi, hatta kişisel kimliklerini anlamada benzersiz bir etkiye sahip olabileceğini vurgulamıştır. Bebeğin iyi oluşu ve annenin iyi oluşunun birbiriyle bağlantılı olduğu düşüncesinden yola çıkılarak Mackinlay ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada ninni söylemenin anne üzerindeki etkisi incelenmiş; ninnilerin annelerin anne olma algılarını olumlu yönde etkilediğini, daha yetenekli, daha anne, kendine daha güvenli, daha kontrollü ve güçlendirici gibi ifadeler ve kelimeler kullandıkları görülmüştür. Bu nedenle ilk kez anne olacakların; anneliği güçlendirici olarak ve olumlu anne-bebek ilişkileri oluşturmada bilgi ve beceriler sağlamak için bebeklerine şarkı söylemeye teşvik edilmesi önemli görülmekte olup bebeğe şarkı söylemenin, ilk kez anne olacak kadınların nasıl yeterince iyi bir anne olunacağını öğrenmeleri yani ebeveyn öz yeterlikleri için annelik donanımlarına ekleyebilecekleri bir yöntem olarak kabul edilebileceği düşünülmektedir.

Ninnilerin anneye yararlarından başka gelişim ve öğrenmenin birbiri ile ilişkisi düşünüldüğünde ise ninnilerin aynı zamanda öğrenmenin gerçekleştirilmesinde, özellikle kültürel aktarımın sağlanmasında ve kültürün öğretilmesinde de önemli olduğu söylenebilir. Raposo ve Vieira (2012) ninnilerin, küreselleşen bir dünyada ulusal kültür özelliklerinin korunmasına ve aile müziğinin informal öğrenme ortamı ile formal eğitim ortamları arasında bağlantının geliştirilmesine katkı sağlayabileceğini vurgulamıştır. Araştırma kapsamında incelenen Portekiz ninnilerinde anne sevgisinin ifade edildiği, annenin bebeğinin geleceğinin ne olacağı konusundaki kaygısının yansıtıldığı, uykuya geçişte kullanıldığı, çocuğun güvenlik ve koruma algısını güçlendirmeye de yer verildiği görülmüştür. Geleneksel ninnilerin unutulmasının önlenmesi, aile ve okul öncesi uygulamalara dahil edilmesi ve bu sayede çocukların eğitimi için kullanılması gerektiği önerilmektedir. Toker (2011) ise çocukların dikkatini çeken ninni ve tekerlemelere yönelmelerini ve bu yolla anadillerini öğrendiklerini vurgulamıştır.

Annelere çocuklarına söyledikleri ninnileri nereden öğrendikleri sorulduğunda annelerin çoğunun kendi annelerinden öğrendikleri, bunun

yanında annelerinin annesinden yani anneanneden ya da medyadan veya kitaplardan öğrendiğini belirten anneler de bulunmaktadır. Bu durumun çocukları çoğunlukla annelerin uyuttuğu, sakinleştirdiği yani çocuğa bakım verenin çoğunlukla anneler olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Vicente ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan araştırmada da bu görüş desteklenmekte olup nesiller arası aktarımının anne soyundan geldiği yani anneden öğrenildiği, küçükken kendisine ninni söylenen annelerin, kendi çocuklarına ninni söylemeyi tercih ettikleri bulunmuştur. Esteve-Faubel ve arkadaşları da (2014) ninnilerin geleneksel olarak çocukluk şarkılarının önemli bir bölümü olarak görüldüğünü ancak, çocukların ninni söylemediğini, ninnilerin doğrudan alıcısı olduklarını vurgulamıştır.

Anneler, çocuklarına ninni seçerken sözcüklerin anlamlarına, çocuğa göre olup olmadığına, çocuğuna duygusal ve ruhsal olarak iyi gelmesine, çocuğunun yaşına uygun olup olmamasına dikkat ettikleri yönünde görüş bildirmiştir. Vicente ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan araştırmada ninnilerin biçim ve içerik açısından sürekli gelişen ve çok yönlü bir yapısının bulunmakta olduğu, çağdaş ve geleneksel ninnilerin içerikleri arasında, zaman ve kültürdeki farklılıklardan bağımsız olarak çocuğun ve annenin iç dünyasından beslendiği vurgulanmaktadır. Fancourt ve Perkins (2017) de araştırmasında şarkı söylemenin anne açısından önemine değinerek anne-bebek bağı ve annenin olumlu duygulanımını artırdığını; annenin olumsuz duygulanım ve kaygısını ise önemli ölçüde azalttığını saptamıştır.

Annelerin ninni söylerken çoğunlukla ses tonlarına dikkat etmeleri bebeklerinin duygu durumlarını düzenlemeye çalışmaları ile yorumlanabilir. Türkmen ve Arslan (2016) annelerin ninni seçiminde kullanılan kelimelerin anlaşılır olmasına (%89), sade-akıcı olmasına (%7,3) yüksek düzeyde dikkat ettiklerini bulmuştur. Dünyanın dört bir yanındaki anneler, bebeklerinin ruh hallerini ve uyarılmalarını düzenlemek için onlara şarkılar söylemektedir. Bu noktada ninniler ve oyun şarkıları üslup bakımından farklılık göstermekte ve kendine özgü amaçları bulunmaktadır. Anneler, bebekleri yatıştırmak ve sakinleştirmek için ninniler söylerken ve bebekleri meşgul etmek ve heyecandırmak için şarkılar çalabilmektedir (Cirelli ve ark., 2020). Rock ve arkadaşları (1999) yaptığı araştırmada şarkı söyleme ve ninnilerin, bebeklerin durumlarını düzenlemek ve duygusal bilgileri iletmek için de

kullanılabileceğini belirtmiştir. Aynı araştırmada annelerin kullandığı şarkıların oyun temelli yorumlamaları daha canlı, daha ritmik ve canlandırıcı özelliklere sahipken ninni tarzı yorumlamaları daha yumuşak, akıcı ve yatıştırıcı olarak belirlenmiştir. Bebeklerin ise ninni tarzı şarkılar sırasında dikkatlerini daha çok kendilerine yönelttikleri, içe döndükleri; oyun şarkıları sırasında ise daha çok dış dünyaya odakladıkları bilinmektedir. Ninni söylemenin farklı yerlerde ve kültürlerde farklı uygulama ve yöntemleri de bulunmaktadır. Hindistan'da çeşitli Bollywood filmleri için bestelenen ninniler de oldukça popüler olup annelerin veya bakım verenlerin ninnilerdeki ifadeleri bebeğin ruh haline göre seslendirdiği tespit edilmiştir. Bir ailenin yaşam düzeni, ekonomik ve sosyal durumu, öznel iyi oluşu ninni söylemelerini etkileyen belli başlı etkenlerdir. Bunun yanında şehirleşme, modern elektrikli aletlerin, tüketici teknolojilerinin ve medyanın etkisi tüm dünyada ninni söylemenin değişen uygulamalarına dahil edilebilir (Pathak ve Mishra, 2017).

Anneler; uykuya hazırlıkta, çocuğundaki saldırganlığı kontrol etmek istediğinde, sevgisini göstermek istediğinde ninni söylediğini ifade etmiştir. Türkmen ve Arslan (2016) araştırmasında annelerin çocukları uykuya hazırlama aşamasında sıklıkla uyguladıkları yöntemlerin başında ninni söylemenin geldiğini vurgulamıştır. Mackinlay ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada anneler, bebeklerine şarkı söylemenin, bebeklerini gece uykusuna hazırlama görevinin üstesinden gelmelerine yardımcı olduğunu; rahatlatıcı, yatıştırıcı olduğu ve streslerini yönetmeye yardım ettiği için ninni söylemeyi aktif olarak kullandıklarını belirtmiştir. Ayrıca ninnilerin kendilerini yapmak zorunda oldukları diğer işlerden uzaklaştırdığını, dikkatlerini doğrudan bebeklerine ve yatma vakti etkinliğine odaklanma fırsatı verdiğini ifade etmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışma sonucunda ninnilerin çocuk gelişimi ve kültürel aktarım bağlamında önemli olduğu ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda ninni geleneğinin yaşatılması önemli görülmektedir. Ninninin anneler tarafından özellikle çocukları sakinleştirici bir etmen olarak görülmesi nedeniyle, ninninin çocuk yetiştirmede kullanılması ile ilgili anne adaylarına ve annelere yönelik farkındalık kazandırma çalışmalarının yapılması, ninnilerin

çocuğu sakinleştirmeye yönelik kolaylaştırıcı bir aracı olması nedeniyle anneler tarafından etkin kullanılabilmesine imkan sağlayacak farkındalık çalışmalarının yapılması önerilebilir. Hızla teknolojinin yaygınlaştığı dünyada kültürel aktarımın boyutları değişse de annelerden anneannelerden öğrenilen ninnilerin kalıcı çevrimiçi çalışmalarla geleceğe aktarmaya yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu anlamda çocukların sağlığı ve gelişiminde etkin rol oynayan çocuk gelişimcilerin ailelere verdikleri danışmanlıklarda, müdahale programlarında ninnilere daha fazla yer vermesi ve annelerin bu konuda bilgilendirilmesi ve ninni söylemeye teşvik edilmesi önemli görülmektedir. Bu doğrultuda çocuk gelişimcilere ninniler konusunda eğitimler verilebilir. Ninni söylemenin uzun dönemli etkisine yönelik bölgesel düzeyde disiplinlerarası çalışmalar planlanarak yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akyol K, P. (2014). Kültürel değişme ve teknolojinin etkisiyle şekillenen günümüz ninnileri ve ninni dinletme geleneği. *Bilig*, (69), 127-142.

Cirelli, L. K., Jurewicz, Z. B., and Trehub, S. E. (2020). Effects of maternal singing style on mother–infant arousal and behavior. *Journal of cognitive neuroscience*, 32(7), 1213-1220.

Coşkun, N.Ç. (2013). Türk ninnilerine işlevsel yaklaşım. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(4), 499-513.

Creswell, J. W. (2013). Araştırma deseni (Çev Ed: Demir, S. B.). Ankara: Eğiten Kitap.

Esteve-Faubel, J. M., Esteve-Faubel, R. P., Cavia-Naya, V., and Benlloch, M. T. O. (2014). Women’s songs: The lullaby in the spanish autonomous region of Valencia. *Western Folklore*, 73(1), 69-116.

Fancourt, D., and Perkins, R. (2017). The impact of maternal singing on glucocorticoids, cytokines, anxiety, affect and mother–infant bonding. *Psychoneuroendocrinology*, 83(5), 83-83.

Gelişli, Y., and Yazıcı, E. (2016). Ninniler ve çocuk eğitimindeki önemi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1),1-7.

Güneş, F. (2010). Ninnilerin Çocukların Dil ve Zihinsel Gelişimine Etkisi. *Journal of World of Turks*. 2, 27-38.

Karaca, S., ve Öngün, E. (2017). Ninnilerle büyüme. *JAREN/Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*, 3(Supp: 1), 28-32.

Karakaya, Y. (2004). “Göstergebilimsel açıdan ninniler”. *Milli Folklor*. 61, 44-58.

Kırcı Uğurlu, E. (2014). Kültürel bellek aktarıcısı olarak ninni. *Milli Folklor Dergisi*. 102, 43-52.

Mackinlay, E., Baker, F., and Westerman, N. (2015). Becoming a ‘good enough’mother: The importance of singing for baby, singing for self. *The Social World Around The Baby* Ijbpe, 2, 2, 26-29.

Ntuli, C. D. D. (2013). Children’s oral poetry: A reflection on the role of imilolozelo (lullabies) as art performance in zulu. *Muziki*, 10(1), 13-23.

Pathak, V., and Mishra, S. (2017). Psychological effect of lullabies in child development. *Indian Journal of Positive Psychology*, 8(4), 677-680.

Querleu D, Renard X, Versyp F, Paris-Delrue L, Crèpin G. (1988). Fetal hearing. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol*. 28(3),191-212.

Raposo, M., and Vieira, M. H. (2012). Traditional portuguese lullabies: what do they sing about. *Revista Música Hodie, Goiânia*, 12 (1), 204-214.

Rock, A. M., Trainor, L. J., and Addison, T. L. (1999). Distinctive messages in infant-directed lullabies and play songs. *Developmental psychology*, 35(2), 527-553.

Sohmer H, Perez R, Sichel JY, Priner R, Freeman S. (2001) The pathway enabling external sounds to reach and excite the fetal inner ear. *Audiol Neurootol*. 6(3), 109-16.

Toker S. (2011). Türkçe'nin anadili olarak öğretiminde ninni ve tekerlemelerin yeri. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*.1(1), 25-9.

Türkmen, A. S., ve Arslan, G. (2016). Konya ili Selçuklu ilçesinde 0-3 yaş grubu çocuğa sahip annelerin ninni söylemeye ilişkin görüş ve uygulamalarının belirlenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 6(2), 113-118.

Vicente, H. T., Grasina, A. A. G., Vieira, C. P., and Farate, C. (2020). Lullabies and unconscious maternal phantasies: An exploratory and comparative study of traditional and contemporary songs. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 17(4), 328-344.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.